

ZÁKLADNÍ ŠKOLA NOVÁ PAKA, HUSITSKÁ 1695
ročníková práce

**Kryštof Harant z Polžic a
Bezdrůžic a hrad Pecka**

Lucie Milická

Vedoucí ročníkové práce: Mgr. Zdena Holá

Předmět: Dějepis

Školní rok: 2010 - 2011

Prohlašuji, že jsem ročníkovou práci vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a materiálů. Všechny použité zdroje jsem citoval(a).

Souhlasím s tím, aby má ročníková práce byla k dispozici zájemcům o její studium.

V Nové Pace datum

Obsah

Obsah	3
Úvod	3
Život před Peckou	4
Život na Pecce	5
Poprava.....	6
Historie hradu Pecka	7
Pověst	8
Pecka za doby Kryštofa a kostel.....	9
Osobnost Kryštofa očima historiků.....	10
Otvírání hradu s Kryštofem Harantem	11
Rodokmen	15
Závěr	16
Seznam pramenů	16

Úvod

K výběru tohoto tématu mě inspirovalo seznámení s klukem z letního tábora, který je vzdálený příbuzný Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdržic. Ruda Harant bydlí ve Znojmě a jeho předek byl strýček Kryštofa Haranta. Proto, když se rozdávaly témata na ročníkovou seminární práci vybrala jsem si toto. A také proto, že mám ráda historii, hrady a zámky.

Život před Peckou

Kryštof Harant se narodil roku 1564 na hradě Klenová u Klatov. Pocházel ze staročeské nezámožné rodiny rytířů Harantů z Polžic. Jeho otec zastával různé funkce v zemských úřadech. Kryštofu Harantovi se dostalo pečlivého vychování zčásti od domácího učitele, zčásti na škole v Plzni. Když mu bylo 12 let ho otec poslal do služeb k arciknížeti Ferdinandu II. Tyrolskému do Innsbrucku, kde si osvojil společenské chování, cizí jazyky (latinu, řečtinu, němčinu, vlašský jazyk, italštinu, španělštinu, francouzštinu a hebrejštinu) a seznámil se s hudební teorií. Kryštof neležel jen v knížkách, ale také se věnoval šermu, jízdě na koni, plavání, míčovým hrám, lovu apod. Díky stykům s cizinci na Ferdinandově dvoře se v jazycích zdokonaloval. Arcikníže ho také brávil na všechny cesty, také do Itálie, kde se seznámil a výtečnou hudební kulturou.

V květnu 1584 se Kryštof vrátil po 8 letech do vlasti, protože mu zemřel otec. Dne 21. prosince 1585 si s bratry rozdělil dědictví po otci a když pak po dvou letech zemřela i Kryštofova matka, jeho vztah se k rodině uvolnil. V roce 1588 se oženil s Evou Kateřinou Černínovou z Chudenic, opustil Klenovou a zabydlel se v Touškově. Z tohoto manželství se narodila dcera Lidmila Kateřina (1589) a syn Vilém Humprecht (1592). Když v roce 1593 vypukla válka s Turky, zúčastnil se Kryštof tažení do Uher jako velitel jednoho oddílu českého vojska. Po návratu císař Rudolf II. ocenil Harantovu aktivitu odměnou 700 zlatých roční renty a téhož roku mu zemřela manželka a on odevzdal obě děti k vychování příbuzné. Kryštof se jen těžce smířoval s její ztrátou a tak se rozhodl uskutečnit svůj dávný sen, vydat se na cestu do Jeruzaléma.

Společně s Heřmanem Černínem z Chudenic se vydal 2. dubna 1598 na několikaměsíční cestu. Z Plzně se vypravili do Benátek, odkud na lodi Silvestra připluli k břehům Kréty a Kypru. Po krátké přestávce na další lodi zakotvili v palestinské Jaffě, odkud se již jen na oslech vydali k Božímu hrobu. Cesta zpět byla díky přepadení skupinou Arabů těžká. Kryštof i Heřman Černín při něm

málem přišli o život. Přesto se jim ale nakonec povedlo dostat do Egypta, Alexandrie a lodí zpět do Benátek. Heřman Černín zde zůstal, Kryštof pokračoval domů, kam dorazil roku 1599. Z této dlouhé cesty vzešlo jeho nejznámější dílo Putování aneb Cesta z království českého do Benátek a odtud do země Svaté, země judské a dále do Egypta a velikého města Kairu, potom na horu Oreb, Sinai a sv. Kateřiny v pusté Arábii ležící, které sám vydává roku 1608. 1.května 1601 jej jmenoval císař Rudolf svým komorníkem a radou. U dvora byl vážen a tak toho využil k žádosti o povýšení do stavu panského a 23. června 1607 učinil slib.

Koncem 16. století řádila v Čechách morová epidemie a její oběti se také staly Harantovy děti.

Život na Pecce

Roku 1603 se podruhé oženil, vzal si Barboru Jirkovskou z Topčic, která vlastnila hrad Pecku. 26. září 1604 porodila dceru Rozinu Alžbětu, pokřtěnou jordánskou vodou, kterou přivezl Harant z cesty.

Kryštof nebyl v císařské službě příliš úspěšný. Dostával sice finanční odměny, které ale nestačily ke krytí životních nákladů. Proto usiloval o udělení hejtmanského úřadu na Novém Městě pražském a žádal 600 tolarů ročně. Na Pecce se příliš nezdržoval, protože jej zaměstnávali v Praze. Císař Rudolf II. uvažoval o jeho postavení do čela České komory, tento záměr však neprosadil pro odpor svých katolických rádců, kterým vadila Harantova náboženská snášenlivost.

Druhé manželství Kryštofa Haranta netrvalo dlouho, Barbora zemřela i s dítětem po porodu 10. července 1607, pochována byla v peckovském kostele. Kryštof se potřetí oženil s Annou Salomenou 16. listopadu 1609. Anna byla bohatá dědička své matky. Byla to žena temperamentní, rázná, pyšná, nesmlouvavá a dokázala jít tvrdě za svým cílem. Z tohoto manželství se narodili: Jan Vilém (jehož kmotrem byl císař Rudolf II.), Leopold Jiří, Václav Rudolf a Sibyla.

Kryštof mínil oslavit své 50. narozeniny na Pecce. Ke svému výročí dal ulít pro místní kostel zvon, který nesl kromě letopočtu, jeho jména, jména faráře, nápis:

VIDIT DEUS OMNIA, QUAE FECERAT, ET FUERANT VALDE BONA (Bůh viděl vše co vykonal a bylo to velmi dobré). Kryštof žil na Pecce v ústraní a pocitu ukřivdění, z něho vyplývala jeho protihabsburská nálada, jenž nakonec vyústila v náboženskou konvenci (1618). Harant byl dobrý hospodář, zvětšoval své statky a dokázal razantně hájit své zájmy i zájmy svých poddaných.

Poprava

Když zemřel roku 1612 císař Rudolf II., jeho nástupce, Matyáš, si Haranta také oblíbil a povýšil ho do hodnosti dvorního rady. Brzy potom vznikly rozbroje mezi katolíky a stranou pod obojí. Harant, dosud horlivý katolík, přestoupil se svou rodinou k evangelictví. Od léta 1619 zastával řadu úřadů. Byl komisařem nad vojenským lidem ze tří krajů, když nařídili stavové výpravu proti císařské moci. V červnu tohoto roku dal rozkaz k střílení, přičemž dělové koule lítaly pryč až do oken císařského hradu, takže hrozilo Ferdinandovi II. nebezpečí. Později byl Harant v hradeckém kraji členem komise, která odhalovala cenu statků odňatých katolíkům a klášterům. Když byl v srpnu jmenován radou krále Fridricha a později také prezidentem České komory, složil německou přísahu k tomuto úřadu. K Harantově poctě byl roku 1618 ražen zlatý a stříbrný peníz s jeho tváří a znakem. Později se mu dostalo uznání, že nečinil rozdíl mezi osobami podle vyznání.

Bělohorská bitva učinila českému povstání špatný konec. Harant odjel z Prahy na hrad Pecku a domníval se, že jako jeho mnozí druhové se bude muset vystěhovat a hledat útočiště v cizině. Než se však k tomu odhodlal, tak si počátkem března 1621 pro něho přijel oddíl císařského vojska a zajal ho. Když vyjížděl Harant z hradu na padací most, vzal mu vítr z hlavy klobouk. Vzpomněl si na pověru a zažertoval: „ Kdybych byl Římanem, vrátil bych se a nevyšel bych dnes z domu ani na krok“. V některých knihách se také píše – Za kloboukem poletí brzy i hlava. Po několika dnech strávených v Jičíně, byl převezen do Prahy (19. března) a uvězněn na Hradě.

Od března zasedal hrdební soud, který připravil obsáhlou obžalobu. Harant byl obžalován, že porušil věrnost králi, důchody království obracel ve prospěch buřičů a dal střílet na císařský palác ve Vídni. Marně se Kryštof omlouval. V soboru 19. června byly vyhlášeny rozsudky. Kryštof se dověděl, že má být sťat a hlava ponechána při těle mrtvém a veškeré jeho jmění propadlo císaři kromě věna manželky. K smrti ho připravoval Jan Rosacius Hořovský, ten podal později svědectví, že Harant byl velmi sklíčen.

20. června byli všichni odsouzení převezeni na Staroměstskou radnici. V pondělí 21. června byla ráno vypálena salva z děla. Císařští rychtáři přišli mezi vězně a volali je k provedení ortelu. Harant si znovu stěžoval Janovi, že se mu děje velká nespravedlivost a prosil ho, aby oznámil jeho manželce tyto vzkazy: předně aby věrně setrvala při náboženství, děti dala vychovat pod obojí a konečně s poddanými nakládala mírněji. V poslední modlitbě vzpomínal na svou velkou cestu.

Na zvolání Harantova jména ho kněz doprovodil k lešení. Přeríkal s knězem modlitbu, pak svlékl kabát, poklekl a nastavil hlavu katovu meči. Jeho tělo bylo i s hlavou vloženo do truhly a vdova si ho mohla odvést. Ještě toho večera byl Kryštof tiše pochován. Vdova přestoupila i s dětmi ke katolické víře a roku 1625 se vdala za Heřmana Černína z Chudenic, který byl Harantovým druhem při cestě do Svaté země.

Historie hradu Pecka

Hrad byl založen kolem roku 1322 buď některým z příslušníků rodu Vartemberků, nebo Budivojem z Pecky. „Hrad se nachází na kopci nad stejnojmenným městečkem ve východních Čechách nedaleko Nové Paky.“ (Významná sídla české šlechty, Vlastimil Vondruška, Praha 2005, str. 176) Původně gotický hrad se v 19. století změnil ve zříceninu, nebyl udržován. „Po druhé světové válce byl opraven a zastřešen původní palác z doby Kryštofa

Haranta, kde je dnes expozice.“ (Významná sídla české šlechty, Vlastimil Vondruška, Praha 2005, str. 176)

Majitelé: do roku 1475 páni ze Železnice

1475-1515 páni z Hořic

1543-1604 Škopkové z Bílých Otradovic

1604-1621 Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic

1624-1627 Albrecht z Valdštejna

1627-1782 řád mnichů kartuziánů

1824-1921 páni z Trautmannsdorfu

Pověst

Kdykoliv pohleděl majetník Pecky k západu ze svého sídla, jež bylo jenom ze dřeva a obeháno nízkými valy, vždycky se zamrzl. Tam na kopcích zdvíhaly Kumburk a Bradlec kamenné věže a jako s pohrdáním pán chodil smuten a stále pohněván. „Čertu bych se raději zapsal, kdybych se nemusil dívat na dřevěné zdi.“

Sám nemohl na stavbu ani pomyslet, zboží bylo malé a z chudých se těžko co vytěžilo. Již skoro churavěl ze zlosti, když se mu jedné bouřlivé noci zjevil ďábel a nabídl mu své služby pekla za nepatrnou cenu, za duši pánovu. Peckovský pán se dlouho nerozmýšlel. Podepsal se svou vlastní krví a vymínil si jenom, že zámek musí být postaven do třetího kuropění. Pekelník svolil a smlouva byla sjednána.

Nad celým krajem rozzuřila se hned po západu slunce strašlivá bouře. Ve vzduchu to pištělo, vylo, vzdychalo a zuřilo, sténalo a praštělo. To pekelník popoháněl při práci své poddané. V ohromných pytlích nosili odněkud z Bělohradska přes Hoření Javoří balvany, jiní je lepili pekelnou slinou na vyčnívající skalisko. Peckovský pán nespál celou noc a s úzkostí hleděl, jak zdiva stále přibývá. Počal mít o svou dušičku strach. Smluvená doba se krátila, na

východě počínalo první svítání. Čerti tím usilovněji pracovali, nosili stále větší a větší balvany a naplňovali ohromné pytle stále více a více.

Pod zámkem podruhé zapěli kohouti.

Když poslední čert letěl k Bělohradu, spěchal, až všechny stromy se ohýbaly pod jeho černými křídly. Na Kulatém vrchu uvázl o suchou snět a pytel se mu roztrhl. Zadržoval kamení koleny. Letělo se mu velmi špatně, zlomený strom v hájku nad Javořím byl jeho neštěstí. Uvázl zase, díra byla tak veliká, že nemohl zadržet hrnouchů se kamení. Rozsypalo se po celé Odnoži. Čerti hradu nedostavěli, neboť kohout po třetí zakokrhal. Zahřměno strašně, co bylo hotovo, zmizelo, neboť čert sázku prohrál. Peckovský pán do rána zešedivěl, ale konečně byl rád, že to tak dopadlo.

Hůře se vedlo onomu nešťastnému čertu, jeho pán dal ho do služby pod Peckou k jednomu mlynáři, který byl znám svou neústupností a lakotou, ale i on se čertových služeb brzo nasytil. Hledal jenom příležitost, aby se ho mohl zbavit. Vymyslí si konečně těžkou práci i pro čerta. Poslal ho do Odnože, aby z některého balvanu vytesal běhoun do mlýna.

Čert se rozeběhl až pod Hoření Javoří a tam v Malé skále s chutí se dal do práce. Leč na tvrdých oblázcích se mu lámalo jedno želízko za druhým a nestačil s nimi běhat na Javoří do kovárny. Do večera měl být hotov. S ohromou námahou osekával plochu kamene, i okolo jej srovnal. Tu se mu zlomilo poslední želízko. Čert nechal práce a do mlýna se již nevrátil. Na památku zůstalo velké množství kamení slepeného v Malé, ve Velké a v Hrubé skále. Pod Malou skálou leží snad dosud nedodělaný mlýnský kámen.

(Pověsti, pohádky a lidový humor na novopacku – František Číp, Nová Paka 1995, str. 14)

Pecka za doby Kryštofa a kostel

Kryštof nechal vystavět jihozápadní část hradu, zejména velký palác, který byl nazván „Harantův palác“. Šlo o dvoupatrovou budovu se zdmi zdobenými sgrafitem. Neříkalo se více hrad, ale zámek na Pecce

Z budov na Pecce vyniká krásný kostel sv. Bartoloměje, vystavěný v roce 1751-53. Podle záznamů má být pod tímto kostelem pochován Kryštof Harant z Polžic a Bezdrůžic. Pod kostelem na stráni se nalézá vojenský hřbitov z roku 1758, kde odpočívá přes 300 obránců zemí koruny české.

Osobnost Kryštofa očima historiků

„ ... Kryštof Harant z Polžic, udatný vojín, proslulý spisovatel, jehož vypsání cesty po Palestině a Egyptě náleží k nejzajímavějším dílům literatury české v XVII. století.“ (Arnošt Denis, Čechy po Bílé hoře i, Praha 1904, str. 24)

„ Výrazná a osobitá postava pozdně renesančního českého polyhistorika a hudebního skladatele, dobrodružného rytíře, významného politika a jednoho z vůdčích představitelů stavovského odboje, Kryštofa Haranta z Polžic a Bezdrůžic, patří k nepochybně k nejzajímavějším a dosud snad nejspornějším zjevům předbělohorské odbojné šlechtické společnosti na sklonku 16. a na počátku 17. století. Osobnost Kryštofa Haranta lze do jisté míry srovnávat s jeho současníkem Karlem starším z Žerotína, který se narodil v témže roce jako Harant (1564). Podobně jako Karel st. z Žerotína byl také Harant silná individualita, osobnost vyhraněných rodových povahových vlastností. Odtud šel zcela uvědoměle neústupně za svým životním cílem, za kariérou, politickými a hospodářskými úspěchy. Jeho základní povahové rysy se vyhranily na sklonku 16. století, tedy právě v době, kterou možno právem nazvat dobou vrcholících renesančních individualistických tendencí.“ (Jan Racek, Kryštof Harant z Polžic a jeho doba 1. Doba, prostředí a situace, Brno 1970, str.8)

„... Kryštof Harant z Polžic (1564-1621), spisovatel, válečník, dvořan a diplomat, jenž pro účast v českém povstání položit hlavu. Hudbě byl oddán od mládí, jež strávil v uměleckém ovzduší insbruckého dvora Ferdinandova ze Regnarta a osvědčil se potom jako vyspělý

Základní škola Nová Paka, Husitská 1695
Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic a hrad Pecka

skladatel v duchu pozdní školy franko-flámské s mírnými vlivy italskými.“ (Gracian Černušák, Dějiny evropské hudby, Praha 1974, str.105)

Otvírání hradu s Kryštofem Harantem

Obr.1 Hradní nádvoří

Obr.2 Kryštof Harant

Obr.3 Dvorní dámy

Základní škola Nová Paka, Husitská 1695
Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic a hrad Pecka

Obr.4 Kryštof s Annou a kastelánkou

Obr.5 Odemykání hradu

Obr.6 Obraz poprav

Obr.7 Pecka v 16.stol

Obr.8 Anna Salomena

Obr.10 Rytířský turnaj

Obr.11 Hladomorna

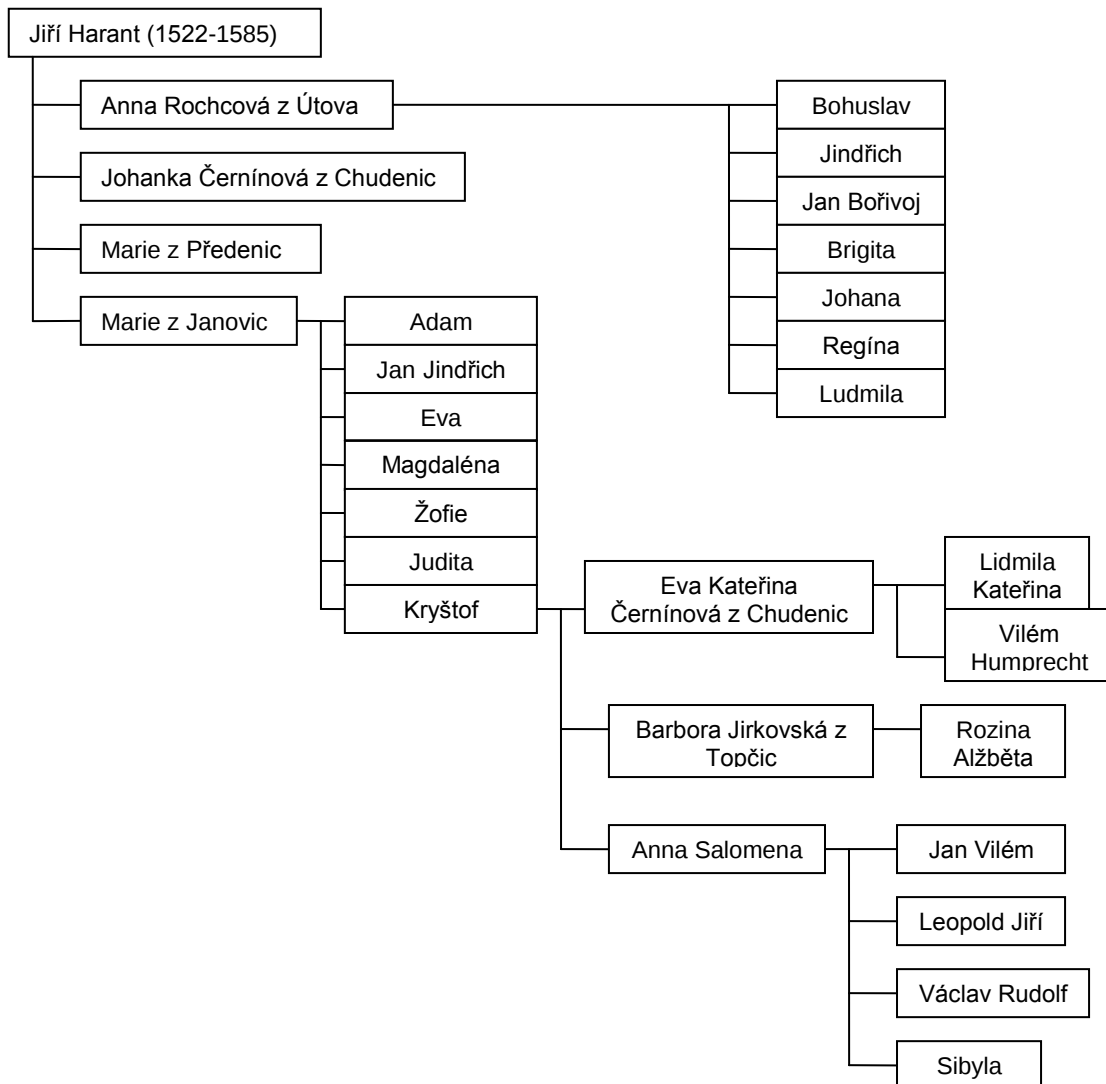
Obr.12 Vlajka Kryštofa Haranta

Obr.13 Rytířský turnaj

23.dubna 2011 se na hradě Pecka konalo slavnostní zahájení sezony. V 10 hodin – přijel pán hradu Kryštof Harant s chotí Annou Salomenou a svojí družinou. Slavnostně odemkl hrad pro návštěvníky tohoto na letošní rok. Na nádvoří byl předvelikonoční jarmark, šermířská a taneční vystoupení, muzika a občerstvení.

Rodokmen

Závěr

Na dobu, ve které žil byl velice vzdělaný v mnoha oborech, uměl asi 8 jazyků, byl zcestovalí, což bylo obdivuhodné . Život neměl lehký, úmrtí manželky a dětí, nevěra manželky, časté problémy v pracovním postavení atd. Přes všechno špatné se stále a s chutí vzdělával, skládal hudbu, psal básně, maloval obrazy. K smrti byl podle mě odsouzen neprávem. Kryštof Harant je velká osobnost naší historie, úžasný člověk, kterého máme pro co stále obdivovat.

Seznam pramenů: www.multiweb.cz/rod/strana

www.odmaturuj.cz/zivotipisy/krystof-harant-z-polzic-a-bezdruzic

www.klenova.dejepis.info/krystof-harant-z-polzic-a-bezdruzic

knihy: Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic – Jindřich Francek - 1994

Významná sídla české šlechty – Vlastimil Vondruška - 2005

Pověsti, pohádky a lidový humor na Novopacku - František Číp - 1995

Hrad Pecka, městečko Pecka - Jan Vágenknecht – 1932